

Double Dip is slechts de top van de ijsberg

2011/63
24 | 08 | 2011

Marc De Vos
Director Itinera Institute

Er waart een spook door het Westen en het heet “Double Dip”. In heel Europa en in de Verenigde Staten komen de economieën nagenoeg tot stilstand. Economen vermoeden een tweede recessie, na de mondiale versie van 2008. Beleggers baden in het angstzweet. Politici vrezen onheil. Maar hoe erg is het eigenlijk? Hoe diep zit de crisis? Eigenlijk moeten we spreken van meerdere crisissen, die allemaal samen nog lang zullen doorwegen.

Crisis nummer één is de financiële, waarmee het allemaal begon in 2007. Die is nog niet verteerd. Een gigantische hoeveelheid rijkdom bleek gewoon verpakte lucht te zijn. Miljoenen gezinnen moeten zich aanpassen aan die ontwaarding. Dat vergt jaren. De bankensector is nog lang niet hersteld. De huizenmarkt – vooral in de VS maar ook in verschillende Europese landen – werd rechtstreeks door de financiële bubbel gevoed en heeft de bodem nog niet gevoeld. Zolang huizenprijzen blijven dalen en hypotheeklen op drijfzand staan, kan het echte herstel niet beginnen.

Crisis nummer twee zit dieper. Om een grote depressie te ver-

mijden, hebben overheden diep in de buidel getast om banken te redden en economische groei te stimuleren. Daarbij zijn ze sneller dan verwacht op hun limiet gebotst. Vele landen stonden al dicht tegen de houdbaarheidsgrens van overheidsschuld. Ze hebben die grens nu overschreden, vooral in Europa. De bankencrisis was en is een crisis van privé-schuld. Daarbovenop hebben we nu een wijdvertakte crisis van overheidsschuld. Dat voert ons recht naar besparingen, wat op korte termijn het economische weer verder verslechtert.

Overheden zitten dus op hun tandvlees. Dat komt mee doordat hun economisch model heeft

“

Zolang huizenprijzen blijven dalen en hypothe-
ken op drijfzand staan, kan het echte herstel niet
beginnen.

”

afgedaan: *crisis nummer drie*. De Verenigde Staten zijn decennia op consumentenkrediet gegroeid. Frankrijk heeft in vijftientig jaar bijna nooit een begroting in evenwicht gehad. Italië kent al tien jaar nagenoeg nulgroei, inflatie niet meegerkend. Zuid-Europa is blijven steken in fraude en plantrekkerij. Niets van dit alles kon blijven duren. Het moest ooit eindigen. Het is geëindigd. De crisis van 2007 heeft structurele economische zwakheden bloot gelegd. Die zijn er geleidelijk gekomen. Ze zullen ook maar geleidelijk weg gaan.

We gaan nog dieper. Daar komt *crisis nummer vier*: het is die van de welvaartsstaat. Vanaf de jaren 1950 zijn overal – in Europa zoals in de Verenigde Staten – steeds meer rechten en zekerheden gemaakt. Overal is de financiering daarvan vooruitgeschoven, in de veronderstelling dat economische en demografische groei de rekening zou betalen. Die veronderstelling faalt nu op beide fronten. Vooral de vergrijzing zal gedurende decennia begrotingen geselen en economieën afremmen. Hét grote schuldprobleem is niet de erfenis van de crisis, maar de virtuele schuld van toekomstige vergrijzingsuitgaven. *Crisis nummer vijf* is sociologisch: wij allemaal. Het monetair beleid

van de nationale banken had de voorbije decennia voor grote economische stabiliteit gezorgd. Het leek alsof de normale afwisseling van opwaartse en neerwaartse cycli bezworen was. Nu blijkt dat we integendeel kleine crises hebben uitgesteld en opgestapeld tot een megacrisis. We moeten de tering naar de nering zetten. We moeten keuzes maken. Maar we zijn dat dus niet meer gewoon. We zijn zo gewend aan meer groei en meer welvaart; aan steeds meer voor steeds minder. Elke terugval zorgt voor paniek. Het doemdenken viert hoogtij. De straten lopen vol onrust en protest. Iedereen ziet zondebokken, maar niemand kijkt naar zichzelf.

Dat voert ons naadloos naar *crisis zes*: politiek en democratie. Politici volgen in plaats van te leiden. Ze handelen niet uit kracht van hun overtuiging maar uit schrik voor verkiezingen of financiële markten. Van Washington tot Brussel heerst de verdeeldheid en regeert de vertwijfeling. Men improviseert zich van crisis naar crisis. Internationale consensus is zoek. De G20, gestart met de ambitie van een wereldregering in het heetst van de financiële crisis, verzandt in bureaucratische onmacht en interne verdeeldheid. Europa verknoeit de euro met een stoet halfbakken politieke compromissen die het probleem alleen maar hebben vergroot. Ondertus-

“

Het moest eindigen. Het is geëindigd. De crisis van 2007 heeft structurele economische zwakheden bloot gelegd.

”

sen is dat europa probleem zo enorm geworden dat het alle andere crises nog verergert en dat eender welke oplossing iedereen serieus pijn zal doen.

Daar staan we dan. Het arsenaal van de overheid geleegd. Het monetair beleid uitgeput. De economie in ademnood. De bevolking in onrust of angst.

De euro geen zegen maar een juk. De fiere VS vernederd. Het vergrijzende Europa verlamd. De welvaartsstaat bezwijkend onder het eigen gewicht. Is dit het einde der tijden? Allerminst. We mogen niet vervallen in opgefokte crisis hysterie. We hebben in onze geschiedenis al voor veel hetere vuren gestaan. We hebben de keuze tussen een Japans en een Zweeds scenario. Beide landen kenden in de jaren 1990 een grote bankencrisis. Zweden ondernam daarop grote hervormingen. Japan geraakte nooit verder tot geld pompen en cosmetische ingrepen. Het resultaat is bekend: Zweden is een succes en Japan kent nu al twee verloren decennia. Hoe dan ook staan we voor een periode van grote aanpassingen.

Hoe dan ook is er weinig hoop dat de economie op korte termijn fel zal aantrekken. We zullen moeten aanvaarden dat het eerst wat minder wordt opdat het daarna weer meer zou kunnen zijn. Bovenal moeten we, zowel nationaal als Europees, eenheid en visie hervinden. De schuld voor de zes crisissen van onze tijd is collectief. De oplossing zal dat ook zijn, of niet zijn. Besef intussen dat de wereld buiten het Westen er helemaal anders uitziet. De groeilanden zijn aan een historische opmars bezig. Als wij niet onze verantwoordelijkheid opnemen dan veroordelen we de jongere generaties niet alleen tot verval, maar ook tot marginalisering in de vaart der volkeren.

Marc De Vos, hoofddocent UGent en directeur van het Itinera Institute, denktank voor duurzame economische groei en sociale bescherming (www.itinerainstitute.org). Twitter @devosmarc

Voor duurzame economische groei en sociale bescherming.